

Nr 40.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ökning av antalet ledamöter i familjebidragdsnämnd.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 113 i första kammaren av herr Nilsson, Hjalmar, samt nr 131 i andra kammaren av herr Nilsson i Båstekille.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i familjebidragsförordningen, att möjlighet gives att i familjebidragdsnämnd invälja högst elva ledamöter,

samt att vederbörande utskott måtte utarbета förslag till erforderlig ändring av författningstexten.»

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99) skall kommun antingen inrätta särskild familjebidragdsnämnd eller ock uppdraga åt annan kommunal myndighet att vara familjebidragdsnämnd. Särskild familjebidragdsnämnd utses av dem, som i allmänhet utöva kommunens beslutanderätt, samt består av tre eller fem ledamöter. Jämte ledamöterna utses suppleanter till lika antal. Därvid bestämmes tillika, i vilken ordning suppleanterna skola inkallas. Vid val av ledamöter och suppleanter skall tillses, att erfarenhet på den sociala behovsprövningens område blir företrädd inom nämnden. Uppdraget att vara ledamot av familjebidragdsnämnden gäller för fyra år. Avgår ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställs fyllnadsval. Den sålunda valde skall tjänstgöra under den tid, som återstått för den avgångne.

Består nämnden av fem ledamöter, må ärende ej av nämnden företagas till avgörande, där ej minst tre ledamöter eller suppleanter äro tillstädes samt, för det fall att de närvarande äro allenast tre, dessa tillika äro om beslutet ense. Består nämnden av tre ledamöter, må ärende icke företagas till avgörande, med mindre samtliga ledamöter eller suppleanter äro tillstädes.

Gällande familjebidragsförordning trädde i stället för två den 30 juni 1942 utfärdade förordningar, nämligen krigsfamiljebidragsförordningen (SFS 1942: 521) och fredsfamiljebidragsförordningen (SFS 1942: 524).

Reglerna om familjebidragdsnämnds sammansättning upptogos i 1946 års familjebidragsförordning oförändrade från 1942 års krigsfamiljebi-

dragsförordning, vilken författning i sin tur övertagit bestämmelserna från förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. Till grund för sistnämnda förordning låg ett av sociala försvarsberedskapskommittén den 3 september 1939 avgivet betänkande (SOU 1939: 26). Efter överarbetning inom försvarsdepartementet framlades förslaget till förordningen genom *propositionen nr 93 för 1940 års riksdag*.

Såsom kommunalt organ för familjebidragens administrerande föreslog *sociala försvarsberedskapskommittén* kristidsnämnd, därest sådan vore inrättad, samt i annat fall i stad drätselkammaren och å landet kommunalnämnden, dock med rätt för länsstyrelsen att i stället för drätselkammaren eller kommunalnämnden förordna annat kommunalt organ.

I *propositionen nr 93* berörde *föredragande departementschefen* den kritik, som riktats mot kommitténs förslag att de kommunala kristidsnämnderna skulle administrera familjebidragen, samt anförde i detta sammanhang följande.

Organisationen torde därför få utformas på annat sätt än kommittén föreslagit. Det förefaller, som om man lämpligen därvid kunde — såsom förekommer inom andra områden för social hjälpverksamhet — inrätta en kommunal nämnd för ifrågavarande ärendens handläggning men tillika stadga, att kommunen äger, i stället för att tillsätta en särskild nämnd för ändamålet, uppdraga åt annan kommunal myndighet att vara familjebidragsnämnd. Då det givetvis bör undvikas, att familjebidragen i allmänhetens ögon komma att framstå såsom fattigvård, bör dock sådant uppdrag icke kunna lämnas fattigvårdsstyrelse. En anordning sådan som det här föreslagna torde bereda de största möjligheterna för en anpassning efter lokala förhållanden. Den möjliggör även för en kommun, varest under mobilisering en särskild nämnd erfordras, att i fredstid uppdraga åt ett befintligt organ att fungera såsom familjebidragsnämnd och fullgöra de mycket begränsade uppgifter, som då kunna ifrågakomma (mottagande och förvaring av blanketter, planläggning av verksamheten och dylikt). Kravet på arbetsduglighet hos nämnderna och sparsamhet med arbetskraften torde bäst tillgodoses genom en jämförelsevis snäv begränsning av de särskilt tillsatta nämndernas ledamotsantal, förslagsvis till fem. I detta och övriga hänseenden torde de för luftskyddsnämnd gällande bestämmelserna — vilka i vissa avseenden hänvisa till stadgandena om byggnadsnämnd — kunna tjäna som förebild; dock torde här böra stadgas, att vid val av ledamöter och suppleanter skall tillses, att erfarenhet på den sociala behovsprövningens område blir företrädd inom nämnden.

Andra lagutskottet, som behandlade *propositionen*, gjorde i utskottets utlåtande nr 18 ingen erinran mot det genom *propositionen* härutifrån framlagda förslaget, och författningen utfärdades i enlighet härmed.

Socialvårdskommittén.

Frågan om den kommunala organisationen för behandling av familjebidragsärenden upptogs av *socialvårdskommittén* i dess betänkande VI med utredning och förslag angående socialvårdens organisation m. m. (SOU 1942: 56). I den allmänna motiveringen till sitt i betänkandet

framlagda förslag till lag om socialnämnd m. m. framhöll kommittén huru-
som den i fråga om hjälpens former rika differentieringen av vår social-
vård återspeglade sig även i fråga om organen för hjälpverksamhetens
handhavande. De uppgifter, som enligt vad kommittén anförde skulle
handhavas av socialvårdskommun, omhänderhades av sex olika organ: fat-
tigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd, kommunal nykterhetsnämnd, arbetslös-
hetskommitté, pensionsnämnd och familjebidragsnämnd. Kommittén sam-
manfattade innebörden av sitt förslag på det sättet, att kommittén ville i
princip förorda, att den verksamhet, som omhänderhades av nu ifrågava-
rande socialvårdsorgan, utom den samhälleliga barna- och ungdomsvården
skulle samlas hos ett centralt organ. Detta organ, för vilket kommittén före-
slogte beteckningen *socialnämnd*, skulle sålunda övertaga de förvaltnings-
angelägenheter, som tidigare åvilat bland annat familjebidragsnämnd.

I sitt betänkande XVII med utredning och förslag angående lag om
socialhjälp m. m. (SOU 1950:11) vidhöll socialvårdskommittén sin tidi-
gare intagna ståndpunkt angående inrättandet av en socialnämnd med
central ställning inom kommunens socialvård.

Interpellation år 1951.

Det av motionärerna framförda spørsmålet var före vid 1951 års riks-
dag, då *chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng*, besvarade en av
herr Nilsson i Bästekille framställd interpellation, huruvida det kunde för-
väntas att till 1952 års riksdag komme att framläggas förslag om sådana
författningsändringar, att möjlighet gäves att i familjebidragsnämnd och
hemhjälpnämnd invälja högst elva ledamöter. Statsrådet erinrade om att
särskilt inrättad familjebidragsnämnd bestode av tre eller fem ledamöter
med suppleanter till lika antal och att det ej mötte något hinder att före-
skriva att även suppleanterna skulle inkallas till sammanträdena. Här-
igenom kunde alltså antalet närvarande vid ett sammanträde komma att
uppgå till tio. Statsrådet fortsatte:

»Frågan om det lämpliga antalet ledamöter i olika kommunala nämnder
berördes i det förslag till ökning av antalet ledamöter i kommunernas full-
mäktigerepresentationer, som genom proposition nr 140 underställdes 1948
års riksdag, men frågan ansågs icke böra närmare behandlas i det sam-
manhanget. Frågan har ånyo aktualiserats av socialvårdskommittén i dess
betänkande med förslag angående lag om socialhjälp m. m. Enligt det i
detta betänkande ingående lagförslaget om inrättande av socialnämnder
skulle i kommun, som funne påkallat att inrätta särskild familjebidrags-
nämnd eller hemhjälpnämnd, antalet ledamöter i sådan nämnd vara
minst tre med rätt för kommunen att utse ytterligare nämndledamöter.

Socialvårdskommitténs ifrågavarande betänkande har i sedvanlig ord-
ning remissbehandlats — det har därvid blivit föremål för åtskillig kritik
— och prövas nu i socialdepartementet. Därvid är särskilt förslagets orga-

nisatoriska del föremål för uppmärksamhet, och en överarbetning pågår. Härvid komma givetvis även de av herr Nilsson väckta spörsmålen att övervägas i sitt större sammanhang. Innan överarbetningen är avslutad, är jag icke beredd att taga någon definitiv ståndpunkt till dessa frågor.»

Sedan socialvårdskommittén numera avslutat sitt arbete, äro frågor rörande den framtida utformningen av den kommunala socialvårdsorganisationen föremål för överväganden inom socialdepartementet av särskild sakkunnig.

Utskottet.

Det i motionerna framställda yrkandet om ökning av antalet ledamöter i familjebidragsnämnd har motiverats med, bland annat, den ökade arbetsbörda inom sådana nämnder, som ofta blivit en följd av den nyligen genomförda kommunindelningen. I samband härmed ha motionärerna påpekat den betydelse, som personlig kännedom om de bidragssökande har vid behovsprövningen i ärendena, och framhållit de svårigheter i detta hänseende, som bero av ökad befolkning inom kommunerna.

När den gällande ordningen för den kommunala behandlingen av familjebidragsärenden infördes, lades särskild vikt vid att organisationen skulle bereda möjligheter för en anpassning efter lokala förhållanden. I detta syfte medgavs sålunda kommun rätt att välja mellan att inrätta särskild familjebidragsnämnd och att uppdraga åt annan kommunal myndighet att vara familjebidragsnämnd. Med begränsningen av sådan nämnds ledamotsantal till fem avsågs att tillgodose såväl kravet på arbetsduglighet inom nämnden som sparsamhet med arbetskraft.

Såsom motionärerna påpekat har den förändrade kommunindelningen i många fall medfört en ökad arbetsbelastning för familjebidragsnämnderna. Det synes emellertid utskottet tveksamt, huruvida en utökning av antalet ledamöter erbjuder en lämplig utväg att komma till rätta med de svårigheter, som motionärerna riktat uppmärksamheten på. Erfarenheterna på detta område torde snarare ge vid handen, att större ledamotsantal i en nämnd icke sällan är till hinders för ett smidigt och effektivt lösande av ålagda arbetsuppgifter. Det torde för övrigt vara ofrånkomligt, att i de större kommunerna de enskilda ledamöterna icke ha personlig kännedom om samtliga bidragsfall utan att erforderliga uppgifter i ärendena få införskaffas på andra vägar. Vidare må här erinras om den möjlighet som står till buds att vid behov inkalla även suppleanterna i nämnden till sammanträde. Tänkbart är även att i vissa fall administrerandet av familjebidragen underlättas, därest arbetet härmed, i stället för att handhavas av särskild familjebidragsnämnd, överlåtes å annat kommunalt organ.

Såsom av den ovan intagna redogörelsen framgår, överarbetas för närvarande inom socialdepartementet den av socialvårdskommittén i dess betänkande XVII föreslagna utformningen av den kommunala socialvårds-

organisationen. Innan detta arbete avslutats torde slutgiltig ställning till det i motionerna framförda spörsmålet icke böra tagas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, I: 113 och II: 131, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 maj 1952.

På andra lagutskottets vägnar:

EDVIN JACOBSSON.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Sten, Nils Elowsson, Sunne, Uhlén, Bengtson, fru Carlqvist, herrar Nils Theodor Larsson och Ahlberg;

från andra kammaren: herrar Jacobsson i Igelsbo, Ryberg*, Lundberg, Andersson i Alfredshem, Jönsson i Lund, fru Ewerlöf, herrar Wiklund i Stockholm och Svensson i Göteborg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.